

Секція: Економічна теорія

Чекаловська Г.З.

здобувач кафедри економічної теорії

Тернопільського національного економічного університету

м. Тернопіль, Україна

РОЛЬ ОСВІТИ ЯК ФАКТОРА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

В умовах глобального інтенсивного технологічного розвитку освіта не лише дозволяє оволодіти старими, вже накопиченими знаннями, але і сприяє отриманню нових знань у процесі праці, а також забезпечує умови для їх виробництва в майбутньому. На сучасному етапі освіта стає елементом стратегії економічного зростання, а сприяння йому та його прогнозування ввійшло в практику державного регулювання всіх розвинених країн.

У країнах Заходу економічне обґрунтування освітньої експансії проходило одразу за кількома напрямками. Передусім це визнання (в тому числі ринкове) ролі спеціалістів високої кваліфікації в процесі економічного розвитку як окремого підприємства, так і країни в цілому. Їх нестача призводить до виникнення в економіці “проблемних ланок”, що негативно відображається на темпах зростання. Тому в усіх розвинутих країнах починаючи з 60-х років ХХ ст. зростала роль і значення освіти та професійної підготовки в системі національних пріоритетів, обґрунтовувалося переведення цієї сфери на якісно новий рівень матеріального і кадрового забезпечення. Ця мета була досягнута в результаті стрибка частки витрат на освіту відносно національних доходів цих країн.

Загальноновизнано, що висококваліфіковані кадри є найдинамічнішим елементом виробничої системи: вони продукують нові ідеї, сприяють найшвидшому впровадженню в практику наукових відкриттів, тобто темпи науково-технічного прогресу багато в чому залежать саме від них. Одним з найважливіших стимулів розвитку освіти стало її трактування як чинника

соціально-економічного зростання. Підвищення рівня освіти працівників призводить до зростання їх заробітків, і таким чином теж впливає на збільшення національного доходу країни.

Простежується така закономірність: чим вищий освітній рівень населення, тим вища економічна активність, зайнятість і нижчий рівень безробіття. У 2011 р. «виграш» осіб з вищою освітою в порівнянні з тими, хто мав середню, склав, з точки зору участі у робочій силі, для жінок близько 21,3 п.п. (74,6% проти 53,3%), для чоловіків - 12,9 п.п. З точки зору поліпшення перспектив зайнятості жінок - 20,9 п.п. (70,1% проти 49,2%), чоловіків - 13,4 п.п. З точки зору скорочення ризику безробіття - 1,7 п.п. (7,7% проти 6,0%) і 2,1 п.п. для жінок і чоловіків відповідно [1]. Таким чином, рівень освіти суттєво посилює конкурентні позиції працівників на ринку праці.

У розвинених країнах Заходу аксіомою є факт, що сфера вищої освіти здатна служити базисом економічних досягнень. Це підтверджують дані Всесвітнього економічного форуму та Звіту про глобальну конкурентоспроможність [2]. Фактично всі країни першої десятки загального рейтингу економічного розвитку потрапили по індикатору «Вища освіта і професійна підготовка». Україна ж у цьому рейтингу серед 144 країн-учасниць опинилася на 73 місці - звіт 2012-2013 рр.. (у попередньому періоді вона займала 74 місце з 142 країн-учасниць).

Вченими доведено такі напрями активного впливу на економічне зростання [3]:

1. Освіта та професійна підготовка роблять продуктивнішою працю кожної окремої людини. Доказом цьому є тісна кореляція між рівнем освіти працівників і їх заробітками, підтверджена статистичними даними.

2. Освіта розвиває в людині ділові навички і підприємливість. В західній літературі це явище назване «розподільчим ефектом освіти». Робоча ефективність пов'язана зі здатністю виконувати певне коло завдань, розподільча ефективність пов'язана зі здатністю приймати правильні рішення. Освіта підвищує чутливість людей до нових наукових ідей і технічних розробок, в зв'язку з чим скорочується лаг часу між відкриттям та його широким

застосуванням. Скорочуючи час поширення науково-технічних відкриттів, освіта підвищує суспільну продуктивність праці, стимулює економічне зростання.

3. Третій напрямок полягає в тому, що освіта збільшує не лише швидкість, з якою поширюються відкриття, але і швидкість, з якою вони здійснюються. Це пояснюється трьома причинами: по-перше, подальший розвиток науки і техніки немислимий без висококваліфікованих вчених, дослідників і інженерів, які є генераторами ідей і від яких залежить практична реалізація здійснених відкриттів. По-друге, значна частка наукових розробок здійснюється в навчальних закладах. По-третє, нерідко ідеї вдосконалення технологій та організації виробництва народжуються безпосередньо на робочому місці. Якщо освіта та професійна підготовка розвиває новаторські здібності працівника, робить його винахідливим і ініціативним, то це також сприяє технічному прогресу. Прискорення темпів науково-технічного прогресу підвищує суспільну продуктивність праці.

Отже, вивчення ефективності освіти з точки зору її впливу на економічне зростання має велику практичну цінність в зв'язку з тим, що, по-перше, виявляє джерела і чинники економічного зростання, по-друге, сприяє оптимальному розподілу ресурсів між різними сферами, по-третє, пояснює розподіл доходів в суспільстві, по-четверте, впливає на поведінку споживачів освітніх послуг як інвесторів системи освіти.

Література

1. Економічна активність населення України 2011: Стат. збірник / Державна служба статистики України. –К, 2012. –207 с.
2. The Global Competitiveness Report 2012-2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gcr.weforum.org>. –Назва з екрану.
3. Грішнова О.А. Ефективність освіти як чинник мотивації інвестицій в людський капітал / О.А. Грішнова // Регіональні перспективи. Науково-практичний журнал. –2002. –№3-4. –С.69-72.